

*Leif Melin, Göran Alsén,
Anders Nilsson & Sune Berger*

Kommunerna och näringslivet

Kommunerna och näringslivet – ett näringspolitiskt dilemma (Liber, Stockholm, 1984) presenteras som en bok om vad kommunerna gör, vad de får göra och vad de kan göra för att påverka det lokala näringslivets utveckling. Boken är ett resultat av ett lagarbete mellan tre forskare i företagsekonomi (Leif Melin, Göran Alsén och Anders Nilsson) samt en forskare i kulturgeografi (Sune Berger). Grundmaterialet i boken är hämtat från två forskningsprogram om näringslivets strukturomvandling och kommunal näringspolitik, vilka pågått sedan 1978 vid Ekonomiska institutionen, Universitetet i Linköping och Kulturgeografiska institutionen, Uppsala Universitet samt sedan 1981 vid Företagsekonomiska institutionen, Lunds universitet.

Författarna tar sin utgångspunkt i hypotesen att orsaken bakom kommunernas ökade näringspolitiska engagemang är utvecklingen i det svenska näringslivet eller snarare industrin sedan 1970-talets mitt. Bokens första del (kap 1–3) ägnas därför åt att beskriva den svenska näringslivsgeografin ur, som man skriver, det lokala perspektivet, samt de drivkrafter som legat bakom de senaste årens strukturomvandling.

Det första kapitlet ägnas åt kommunerna och strukturomvandlingen och lyfter fram tre aspekter på näringslivsutvecklingen: a) den ökade ägarkoncentrationen, b) den ökade geografiska separationen mellan kunder och leverantörer samt c) den ökade funktionella specialiseringen inom företagen.

I kapitel 2 studerar författarna hur den svenska industrikartan förändrats. I det presenteras en mängd data om bl a ensidighet och storföretagsdominans i Sveriges kommuner. De data som presenteras är emellertid i huvudsak tvärsnittsdata och tidsseriedata redovisas endast i mycket begränsad omfattning. Givetvis blir belysningen av förändringstendenser i motsvarande grad begränsad.

Syftet med kapitel 3, "Strukturom-

vandlingens drivkrafter — läran om industriella kraftfält", är att presentera ett angreppssätt för att analysera och förstå strukturförändringar i näringslivet. Tyvärr svarar innehållet i kapitlet inte mot den pretentiösa kapitelrubriken. Den som här väntat sig att finna en teori för hur exempelvis spridningen av produkt-, process- och inte minst transport- och kommunikationsinnovationer i samverkan med andra faktorer formar näringslivsstrukturen i olika regioner blir besviken. Avsaknaden av en teoretisk ram gör att författarnas analys av det enskilda företagets omvärldsrelationer, beroendeförhållanden och utvecklingsmöjligheter blir hängande i luften. Det är synd därför att de strategiska näringslivsbedömningarna i ensidiga och storföretagsdominerade kommuner i hög grad blir kopior av motsvarande företagsstrategiska bedömningar.

I bokens andra del (kap 4–7) redovisar författarna en översikt över utvecklingen inom den kommunala näringspolitiken under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet.

Kapitel 4 har rubriken "Kommunal kompetens och kapacitet" och innehåller en mycket värdefull analys av den kommunala kompetensutvecklingen i ljuset av den allmänna relationen mellan staten och kommunerna. Bl a pekar författarna som möjligt systemfel på att den statliga regionalpolitiken motiverat kommunerna till åtgärder som är dysfunktionella ur ett statligt perspektiv präglad av påstådd överblick och helhetssyn. Deras analys tyder vidare på att det är den kommunala beslutsnivån som är den stora förloraren i den förhandlingsekonomi som växt fram under de senaste årtiondena.

I kapitel 5 presenteras den kommunala näringspolitiska handlingsrepertoaren. Det som slår läsaren här är kommunernas stora uppfinningsrikedom när det gäller att påverka näringslivsutvecklingen i den egna kommunen. Tyvärr presenterar författarna inga siffror på de resurser som kommunerna årligen sätter in i näringspolitiska insatser.

Kapitel 6 är en fallstudie av Motala. I likhet med flertalet andra fallstudier ger den en utomstående läsare föga och kun-

de utan förlust ha lämnats utanför boken.

I "Den kommunala näringspolitikens betingelser" (kapitel 7) diskuterar författarna kommunernas handlingsutrymme vid hanteringen av näringspolitiska frågor. Analysen avser ett subjektivt upplevt handlingsutrymme baserat på kommunalpolitikernas tolkning av det näringslivs-politiska dilemman. Framställningen är klart intressant. Den ger god inblick i hur kommunpolitiker resonerar i näringslivs-politiska frågor och får extra liv genom att ett antal citat från intervjuer med kommunpolitiker vävts in i texten. Ett problem är emellertid att läsaren genom avsaknaden av statistik och referenser är utelämnad till författarna när det gäller frågan om hur representativa de utvalda citaten egentligen är.

Boken avslutas med ett kapitel där författarna anknyter till den aktuella debatten om hur kommunerna bör förhålla sig till näringslivsfrågorna. Därvid redovisar de också några tänkbara näringslivs-politiska strategier för svenska kommuner. Strategiredovisningen är bra i så motto att den renodlar huvudlinjerna i de senaste årens diskussion om kommunal näringspolitik. Den är dock ofullständig, eftersom författarna inte behandlar strategiernas effekter på exempelvis inkomstnivåerna i olika regioner.

Sammanfattningsvis kan sägas att i synnerhet kapitlen 4, 5 och 7 är klart intressanta. Boken vänder sig ju bl a till näringslivsansvariga i kommunerna och jag tror att dessa kan ha mycket stor glädje av dessa kapitel.

Avslutningsvis vill jag rikta ett par frågor till det nationalekonomiska skräet: När skall fler nationalekonomer på allvar börja intressera sig för den kommunala näringspolitiken? När får vi läsa de första böckerna om den kommunala näringspolitikens fördelnings-, stabiliserings- och i synnerhet allokeringpolitiska effekter? Melin, Alsén, Berger och Nilsson har inte sökt analysera den kommunala näringspolitiken ur dessa aspekter men deras bok visar klart på behovet av en sådan analys. När får vi läsa den?

Pol mag *Charlie Karlsson*
Institutionen för ekonomi
Högskolan i Karlstad